

PISM

POLSKI INSTYTUT SPRAW MIĘDZYNARODOWYCH
THE POLISH INSTITUTE OF INTERNATIONAL AFFAIRS

NR 120/2022, 15 WRZEŚNIA 2022 © PISM

KOMENTARZ

W obronie unijnych wartości i gospodarki – orędzie o stanie Unii Europejskiej

Melchior Szczepanik

W dorocznym orędiu o stanie Unii przewodnicząca Komisji Europejskiej (KE) Ursula von der Leyen zapowiedziała kontynuację wsparcia dla Ukrainy. KE stara się przeciwdziałać problemom gospodarczym związanym z rosyjską agresją, które mimo to utrudnią realizację unijnych projektów i pogorszą warunki życia obywateli.

Jak Unia wspiera Ukrainę?

Przewodnicząca podkreśliła skuteczność unijnych sankcji, które silnie uderzyły w rosyjską gospodarkę, i zapowiedziała, że zostaną one utrzymane. Bieżącą sytuację określiła jako wojnę autokracji z demokracją, w której zwycięstwo odniosą Ukraina i Europa. Pomoc finansowa dla Ukrainy (w różnych formach) z budżetu UE i państw członkowskich oraz ze strony unijnych banków rozwojowych opiewa na 19 mld euro. Dzięki połączeniu z unijną siecią elektroenergetyczną Ukraina może eksportować energię do Europy. Komisja planuje włączenie Ukrainy do unijnej strefy roamingowej. Będzie także czuwała, by ukraińskie firmy zachowały swobodny dostęp do jednolitego rynku.

Jak Komisja planuje przeciwdziałać kryzysowi energetycznemu?

KE chce wprowadzić specjalną opłatę, która obejmie firmy importujące surowce i produkujące energię. Zyski wielu z nich znacznie wzrosły w związku z zawirowaniami na rynku energii. Komisja liczy, że uzyska w ten sposób 140 mld euro, które planuje przeznaczyć na wsparcie gospodarstw domowych i firm najbardziej dotkniętych wzrostem cen energii. W dłuższej perspektywie KE chce przeprowadzić kompleksową reformę rynku energetycznego. Mogłaby ona objąć m.in. rezygnację z powiązania ceny energii elektrycznej z ceną gazu, co umożliwiłoby spadek cen energii

ze źródeł odnawialnych. Von der Leyen nie wspomniała o szeroko diskutowanym postulatcie wyznaczenia maksymalnej ceny importowanego gazu. Zaznaczyła jednak, że KE będzie się starała negocjować ceny z państwami sojusznikowymi (np. Norwegią).

Jak okoliczności wojenne wpływają na kluczowe projekty unijne i kwestie sporne?

Komisja chce kontynuować ambitną politykę klimatyczną oraz przyspieszyć rozwój energetyki odnawialnej i prace nad wykorzystaniem wodoru zamiast gazu. Rozbudowa infrastruktury służącej dywersyfikacji importu surowców energetycznych i ułatwiającej ich przesyłanie między państwami może jednak opóźnić lub ograniczyć zielone inwestycje. Państwa naciskają również na KE, by złagodziła niektóre wymogi klimatyczno-środowiskowe, [np. w rolnictwie](#). Inflacja i spowolnienie wzrostu gospodarczego utrudnią dyskusję o reformie reguł fiskalnych. Sprawne przyjęcie przez państwa kilku milionów uchodźców z Ukrainy nie przybliży kompromisu w kwestiach [dokończenia reformy polityki migracyjnej i azylowej](#). Trudna sytuacja gospodarcza nie sprzyja także [dyskusji o reformach instytucji UE](#), choć przewodnicząca wezwała państwa członkowskie do zwołania konwentu, który miałby przygotować projekt zmiany unijnych traktatów.

KOMENTARZ PISM

Jakie zmiany przewodnicząca Komisji planuje w polityce zewnętrznej?

W obliczu narastającego konfliktu z Rosją, której sprzyja inne autorytarne mocarstwo – Chiny, von der Leyen chce, by Unia pogłębiała współpracę z państwami demokratycznymi. Jaskrawo widoczne negatywne konsekwencje uzależnienia gospodarczego od państw autorytarnych sprawiają, że przewodnicząca KE zachęca do rozbudowy relacji handlowych z sojusznikami i krajami uznanymi za bardziej przewidywalne. Szczególne znaczenie ma dywersyfikacja dostaw surowców kluczowych dla cyfrowej i zielonej transformacji (przede wszystkim metali ziem rzadkich). Obecnie ich znakomita większość jest wydobywana i przetwarzana w Chinach. Von der Leyen zapowiedziała również kontynuację zabiegów o poprawę relacji z tymi państwami Afryki, Azji czy Ameryki Łacińskiej, które starają się zachować dystans wobec narastającej konfrontacji demokracji i autorytaryzmów. [Oferując wsparcie finansowe dla różnego rodzaju projektów infrastrukturalnych](#) w tych państwach, Unia chce stworzyć przeciwwagę dla ekspansji Chin.

Co zamierzenia przewodniczącej oznaczają dla Polski?

Von der Leyen podkreśliła zaangażowanie Polaków na rzecz uchodźców z Ukrainy. Zaznaczyła również, że błędem było ignorowanie przez największe państwa i unijnych decydentów ostrzeżeń – płynących m.in. z Polski i państw bałtyckich – dotyczących zamiarów Rosji. To stwierdzenie odzwierciedla sprzyjające warunki dla polskich rekomendacji na temat wsparcia dla Ukrainy i kształtu unijnej polityki wschodniej. Zapowiedź reformy rynku energetycznego tworzy szansę na promocję polskich postulatów dotyczących modyfikacji systemu handlu uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych (ETS). Kwestią sporną pozostanie praworządność. Liderzy największych grup politycznych w Parlamencie Europejskim wezwali KE do utrzymania pryncypialnego stanowiska w tej materii. Sugeruje to, że odblokowanie przez KE środków z unijnego planu odbudowy jest mało prawdopodobne bez kolejnych modyfikacji reform systemu sądownictwa w Polsce.